

TĂNG CƯỜNG HIỆU QUẢ TUYÊN TRUYỀN, PHỔ BIẾN PHÁP LUẬT VÀ GIẢI QUYẾT MÂU THUẦN TRONG NHÂN DÂN GÓP PHẦN PHÒNG NGỪA TỘI PHẠM CỦA ĐỘI NGŨ HÒA GIẢI Ở CƠ SỞ TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ HÀ NỘI

VŨ THẾ CÔNG* - TRẦN QUÝ TRỌNG**

Bài viết trình bày vị trí, vai trò của đội ngũ hòa giải ở cơ sở, thực trạng mô hình tổ chức và những kết quả thực hiện hoạt động hòa giải của đội ngũ hòa giải ở cơ sở trên địa bàn thành phố Hà Nội. Đánh giá những kết quả đã đạt được, tồn tại, hạn chế và nguyên nhân, qua đó đưa ra một số giải pháp nhằm tăng cường hiệu quả hoạt động của đội ngũ hòa giải ở cơ sở trong giải quyết các mâu thuẫn và phòng, chống tội phạm, vi phạm pháp luật trên địa bàn thành phố Hà Nội.

Từ khóa: Hòa giải, mâu thuẫn, cơ sở, phổ biến, tuyên truyền, pháp luật, Hà Nội.

Ngày nhận bài: 10/07/2022; Biên tập xong: 13/07/2022; Duyệt đăng: 29/07/2022

The article presents the position and role of the grassroots mediators, its organization and results of its implementation in Hanoi. It also evaluates the achieved results, shortcomings, limitations and reasons, then proposes solutions to enhance the works of the grassroots mediators in resolving conflicts and preventing, fighting against crimes and law violations in Hanoi.

Keywords: Mediation, confliction, grassroots level, disseminate, propaganda, law, Hanoi.

1. Đặt vấn đề

Xác định mâu thuẫn xã hội là nguyên nhân trực tiếp làm xuất hiện những hành vi phạm tội và vi phạm pháp luật, vì vậy việc phát hiện, giải quyết kịp thời các mâu thuẫn trong đời sống, sinh hoạt xã hội là cơ sở quan trọng trong phòng ngừa tội phạm, vi phạm pháp luật, góp phần bảo đảm an ninh, trật tự tại các địa bàn cơ sở và cộng đồng dân cư. Từ đó, chủ trương xây dựng một đội ngũ tự nguyện trong nhân dân có uy tín và trình độ pháp luật trong nhiều lĩnh vực để hỗ trợ giải quyết các mâu thuẫn, xung đột là chính xác và hợp lý trong bối cảnh phát triển toàn diện đất nước hiện nay.

Việc xây dựng đội ngũ hòa giải ở cơ sở tại một đô thị lớn, trung tâm chính trị, văn hóa của Quốc gia như Hà Nội mang tính cấp thiết cao, do tập trung dân cư đông, mật độ dân số lớn, cùng những vấn đề mới phát sinh trong đời sống kinh tế - xã hội hiện nay có thể làm phức tạp thêm về tình hình tội phạm, tệ nạn xã hội trên địa bàn Thủ đô. Điều này hoàn toàn

có thể phòng ngừa thông qua việc hướng dẫn, tuyên truyền, phổ biến pháp luật, kết hợp giải quyết nhanh chóng, đúng pháp luật, đúng văn hóa, đạo đức xã hội và các nội quy, quy tắc, giá trị xã hội của từng địa phương, từng cộng đồng dân cư thông qua đội ngũ hòa giải viên cơ sở. Trong thời gian qua, thành phố Hà Nội luôn chú trọng kiện toàn, nâng cao chất lượng các tổ hòa giải, nâng cao năng lực đội ngũ hòa giải viên cơ sở với nhiều mô hình, cách làm độc đáo, đa dạng đã mang lại những kết quả bước đầu trong giải quyết mâu thuẫn và phòng ngừa tội phạm. Tuy nhiên, cần tiếp tục kiện toàn đội ngũ này để tăng cường hiệu quả hơn nữa trong thời gian tới.

2. Thực trạng

- Về mặt chủ trương, đường lối: Thành phố Hà Nội đã quán triệt và thực hiện các nội dung theo quy định của Luật Hòa giải ở cơ sở, Nghị định số 15/2014/NĐ-CP của Chính phủ quy định chi tiết một số điều và biện pháp

**, ** Thạc sĩ, Học viện Cảnh sát nhân dân*

thi hành Luật Hòa giải ở cơ sở; Thực hiện Quyết định số 428/QĐ-TTg ngày 18/4/2019 của Thủ tướng Chính phủ về phê duyệt Đề án “Nâng cao năng lực đội ngũ hòa giải viên ở cơ sở giai đoạn 2019 - 2022”, Công văn số 745/BTP-PBGDPL ngày 14/3/2022 của Bộ Tư pháp về việc hướng dẫn thực hiện công tác phổ biến, giáo dục pháp luật; hòa giải ở cơ sở; đánh giá, công nhận cấp xã đạt chuẩn tiếp cận pháp luật năm 2022 và Chỉ thị số 11-CT/TU ngày 23/11/2016 của Thành ủy Hà Nội về tăng cường sự lãnh đạo của các cấp ủy Đảng, phát huy vai trò của các ban, ngành, Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội trong công tác hòa giải các mâu thuẫn phát sinh trong nội bộ nhân dân ngay tại cơ sở. Ủy ban nhân dân thành phố Hà Nội đã ban hành Kế hoạch số 159/KH-UBND ngày 23/7/2019 về triển khai thực hiện Đề án Nâng cao năng lực đội ngũ hòa giải viên ở cơ sở giai đoạn 2019 - 2022, tiếp theo đó là Kế hoạch số 321/KH-UBND ngày 29/12/2021 về phổ biến, giáo dục pháp luật, hòa giải ở cơ sở, chuẩn tiếp cận pháp luật trên địa bàn thành phố năm 2022 với mục tiêu “nâng cao năng lực cho đội ngũ hòa giải viên ở cơ sở để giải quyết kịp thời, hiệu quả các mâu thuẫn, tranh chấp, vi phạm pháp luật thuộc phạm vi hòa giải ở cơ sở; góp phần tạo chuyển biến căn bản, toàn diện trong công tác hòa giải ở cơ sở, đáp ứng yêu cầu của nhiệm vụ trong giai đoạn mới và nhiệm vụ chính trị của thành phố Hà Nội; giảm số vụ, việc phải đưa ra Tòa án và các cơ quan nhà nước giải quyết; tiết kiệm thời gian, chi phí của xã hội và của Nhà nước”.

- Về kết quả tổ chức lực lượng và thực hiện công tác: Trong giai đoạn 1 từ năm 2019 đến hết năm 2020 theo hướng dẫn, chỉ đạo của Ủy ban nhân dân thành phố Hà Nội, các địa bàn trên toàn thành phố đã tiến hành củng cố 100% tổ hòa giải ở cơ sở, kiện toàn đủ số lượng, thành phần cơ cấu hòa giải viên theo quy định của Luật Hòa giải ở cơ sở. Tiến hành tập huấn kiến thức pháp luật, bồi dưỡng kỹ năng, nghiệp vụ hòa giải ở cơ sở theo Chương trình khung và Bộ tài liệu bồi dưỡng nghiệp vụ hòa giải ở cơ sở do Bộ Tư pháp ban hành cho trên 80% các hòa giải viên ở cơ sở. Đối với các xã, phường, thị trấn được chọn “làm điểm” chỉ đạo của thành phố, quận, huyện, thị xã tỷ lệ này đạt 100%; 50% tổ hòa giải đạt

tiêu chuẩn tổ hòa giải 5 tốt¹. Trong đó xác định “Tổ hòa giải 5 tốt” tại thành phố Hà Nội có 05 tiêu chí gồm: Phát hiện vụ việc kịp thời, tổ chức hòa giải tốt, đạt tỷ lệ hòa giải thành 85% trở lên; Phối hợp tốt giữa Ban công tác Mặt trận, các chi hội đoàn thể ở cơ sở, các tổ hòa giải và tổ chức, cá nhân khác trong hoạt động hòa giải ở cơ sở; Được cung cấp tài liệu liên quan đến hoạt động hòa giải; tham gia đầy đủ các lớp bồi dưỡng kiến thức pháp luật, bồi dưỡng, tập huấn hòa giải viên tốt; Được hỗ trợ kinh phí thực hiện công tác hòa giải đúng, kịp thời theo quy định của pháp luật; Định kỳ giao ban sáu tháng, hằng năm trao đổi kinh nghiệm hòa giải, báo cáo tình hình tổ chức, hoạt động hòa giải; ghi chép, quản lý sổ theo dõi hoạt động hòa giải ở cơ sở theo đúng quy định.

Trong giai đoạn 2 đang được tiến hành từ năm 2021 đến hết năm 2022 đã thực hiện trên 98% hòa giải viên ở cơ sở mới được bầu, bổ sung, kiện toàn hàng năm được tập huấn kiến thức pháp luật, bồi dưỡng kỹ năng, nghiệp vụ hòa giải ở cơ sở theo Chương trình khung và Bộ tài liệu bồi dưỡng nghiệp vụ hòa giải ở cơ sở do Bộ Tư pháp ban hành; 100% hòa giải viên ở cơ sở được tiếp cận và sử dụng Bộ tài liệu bồi dưỡng nghiệp vụ hòa giải ở cơ sở bằng các hình thức phù hợp để tự nâng cao năng lực, nghiệp vụ hòa giải; Trên 80% tổng số hòa giải viên ở cơ sở được tập huấn kiến thức pháp luật, bồi dưỡng kỹ năng, nghiệp vụ hòa giải ở cơ sở theo Chương trình khung và Bộ tài liệu bồi dưỡng nghiệp vụ hòa giải ở cơ sở do Bộ Tư pháp ban hành; 60% tổ hòa giải đạt tiêu chuẩn tổ hòa giải 5 tốt. Qua công tác kiện toàn tổ chức trên toàn thành phố Hà Nội hiện có 4.937 tổ hòa giải với tổng số 31.957 hòa giải viên, trong đó có 2.822/4.937 tổ hòa giải đạt “Tổ hòa giải 5 tốt”, đạt tỷ lệ 57%².

- Về góp phần phòng ngừa tội phạm: Mỗi năm các hòa giải viên đã hỗ trợ xử lý trung bình trên 12.000 vụ việc mâu thuẫn, tranh chấp, xung đột trong các cộng đồng dân cư, qua đó góp phần ngăn ngừa nhiều hành vi tội

¹ Link: <https://pbgdpl.moj.gov.vn/qt/tintuc/Pages/trao-doi-kinh-nghiem.aspx?ItemID=88>

² Link: <https://phapluatxahoi.kinhthedothe.vn/ha-noi-chat-luong-cong-tac-hoa-giai-co-so-ngay-duoc-nang-cao-282246.html>

phạm, vi phạm pháp luật có thể xảy ra, đồng thời làm giảm các hậu quả nguy hiểm do các hành vi phạm tội xảy ra trong cộng đồng dân cư trên địa bàn thành phố Hà Nội. Quá trình triển khai mô hình Tổ hòa giải ở cơ sở đã được nhiều phường, xã, thị trấn hưởng ứng trong đó có nhiều địa phương tích cực triển khai mô hình này là quận Tây Hồ, Long Biên, Hoàn Kiếm, Ba Đình, Cầu Giấy... qua đó góp phần phòng ngừa, làm giảm tình hình tội phạm trên địa bàn, nhất là tội phạm hình sự, cụ thể:

Thứ nhất, trong phòng ngừa tội phạm, các tổ hòa giải và hòa giải viên đã giải quyết tương đối hiệu quả các mâu thuẫn, nhất là các mâu thuẫn kéo dài, những xung đột về mặt lợi ích trong sinh hoạt, đời sống xã hội từ đó kéo giảm nguyên nhân của các hành vi phạm tội.

Thứ hai, thông qua hoạt động hòa giải, các hòa giải viên đã tuyên truyền để người dân nắm được quyền và nghĩa vụ của mình theo quy định pháp luật. Từ đó, xác định đúng lợi ích hợp pháp của mình, mức độ bị thiệt hại do hành vi trái quy định pháp luật của người khác để có biện pháp đòi quyền lợi đúng pháp luật, không bị các đối tượng xấu lôi kéo, kích động thực hiện hành vi phạm tội trong đó có hành vi gây rối trật tự công cộng, chống người thi hành công vụ...

Thứ ba, các tổ hòa giải tại cơ sở đã tham gia cùng Công an cấp xã để tham mưu cho chính quyền địa phương các biện pháp nhằm bảo đảm an ninh, trật tự trong khu dân cư, thực hiện đúng đường lối, chính sách, pháp luật không làm nảy sinh “bất mãn”, “tiêu cực” trong nhân dân là nguyên nhân của tình hình tội phạm, đồng thời điều chỉnh hợp lý các hoạt động xã hội trên địa bàn để triệt tiêu các điều kiện của tình hình tội phạm.

Thứ tư, các tổ hòa giải lựa chọn được những con người trong tổ hòa giải, đội ngũ hòa giải viên để tham gia các lực lượng quần chúng nòng cốt tại cơ sở, hỗ trợ các cơ quan, đơn vị chức năng trong phòng ngừa, phát hiện, trấn áp, xử lý đối tượng có hành vi phạm tội. Hỗ trợ lực lượng Công an nhân dân trong tuyên truyền, giải thích cho những đối tượng chủ mưu, cầm đầu trong các vụ án hình sự ra tự thú, đầu thú làm giảm mức độ hậu quả có thể xảy ra.

3. Đánh giá, nhận xét

- *Những vấn đề đã đạt được*: Đã được tăng cường lựa chọn về tiêu chuẩn, số lượng hòa giải viên và thành phần của tổ hòa giải bảo đảm đúng theo quy định của Luật Hòa giải ở cơ sở, quy tụ được lực lượng nòng cốt, có uy tín, kinh nghiệm trong cộng đồng dân cư, bảo đảm hoạt động hòa giải đạt hiệu quả cao. Các hòa giải viên sau khi được bầu, công nhận đã có ý thức tích cực nghiên cứu, tìm hiểu quy định pháp luật, kỹ năng hòa giải để thực hiện công tác hòa giải ở cơ sở ngày một tốt hơn, tỷ lệ hòa giải thành cao hơn. Những tấm gương điển hình xuất sắc, những tập thể, cá nhân có nhiều đóng góp cho công tác hòa giải ở cơ sở trên địa bàn thành phố Hà Nội. Nhận thức của các cấp ủy Đảng, chính quyền địa phương và Mặt trận Tổ quốc ở cơ sở cũng đã từng bước được chú trọng, nâng cao làm vị thế, vai trò, trách nhiệm của lực lượng hòa giải tại cơ sở được tăng cường, kinh phí hoạt động ngày càng được đảm bảo, góp phần kiện toàn và phát huy hiệu quả của lực lượng hòa giải tại cơ sở. Tỷ lệ hòa giải viên ở cơ sở mới được bầu, bổ sung, kiện toàn hàng năm được tập huấn kiến thức pháp luật, bồi dưỡng kỹ năng, nghiệp vụ hòa giải ở cơ sở theo Chương trình khung và Bộ tài liệu bồi dưỡng nghiệp vụ hòa giải ở cơ sở do Bộ Tư pháp ban hành ngày càng cao. Khả năng hòa giải viên ở cơ sở được tiếp cận và sử dụng Bộ tài liệu bồi dưỡng nghiệp vụ hòa giải ở cơ sở bằng các hình thức phù hợp để tự nâng cao năng lực, nghiệp vụ hòa giải đã được thực hiện thuận tiện hơn thông qua các trang điện tử của Bộ Tư pháp, Ủy ban nhân dân thành phố Hà Nội và Sở Tư pháp thành phố Hà Nội. Các kỹ năng hòa giải và các kỹ năng giao tiếp trong hòa giải, kỹ năng phổ biến tuyên truyền pháp luật đã được tập huấn thường xuyên, liên tục. Nhiều vụ việc hòa giải ở cơ sở đã được Tòa án ra quyết định công nhận.

- *Những tồn tại, hạn chế*:

Mặc dù nhận thức về vai trò của lực lượng hòa giải tại cơ sở ngày càng nâng cao, tuy nhiên cấp ủy, chính quyền, đoàn thể ở một số địa phương và một bộ phận hòa giải viên nhận thức chưa đầy đủ về vị trí, vai trò, ý nghĩa của công tác hòa giải ở cơ sở; chưa thường xuyên rà soát, có giải pháp củng cố, kiện toàn, nâng cao chất lượng đội ngũ hòa

giải viên. Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức thành viên của Mặt trận ở một số nơi chưa nhận thức rõ vai trò, vị trí nòng cốt của mình trong công tác hòa giải, nên chưa tham gia tích cực, chủ động vào việc củng cố, kiện toàn tổ chức, nâng cao chất lượng và hiệu quả hoạt động hòa giải ở địa phương. Bên cạnh đó, ở một số nơi, nhận thức của người dân về vị trí, vai trò của hòa giải ở cơ sở chưa cao nên người dân chưa chủ động, tích cực giải quyết các mâu thuẫn, tranh chấp, vi phạm pháp luật phát sinh tại cơ sở bằng biện pháp hòa giải ở cơ sở. Sự phối hợp giữa cơ quan quản lý nhà nước và các tổ chức thành viên của Mặt trận Tổ quốc tại địa phương trong công tác hòa giải ở cơ sở chưa được thực hiện một cách thường xuyên và thiếu sự chủ động. Một số địa phương, các tổ chức thành viên của Mặt trận Tổ quốc chưa nhận thức đầy đủ về vai trò nòng cốt của mình trong công tác hòa giải. Vai trò của Mặt trận Tổ quốc, các đoàn thể chính trị - xã hội chưa rõ nét, chưa được thể hiện tương xứng tại một số địa phương, vì vậy việc lựa chọn hòa giải viên còn lúng túng, không nắm rõ quy trình, quy định, việc tổ chức họp nhân dân hoặc phát phiếu lấy ý kiến chủ hộ gia đình về việc bầu hòa giải viên còn mang tính hình thức hoặc không tiến hành từ đó làm giảm tính dân chủ trong tổ chức và hoạt động hòa giải ở cơ sở.

Về nguồn lực tài chính và con người tại một số địa phương còn hạn chế, tại cấp xã, lực lượng công chức Tư pháp - Hộ tịch xã, phường, thị trấn còn mỏng lại kiêm nhiệm nhiều công việc, nên chưa dành nhiều thời gian cho công tác hòa giải cơ sở. Kinh phí dành cho công tác hòa giải ở cơ sở còn rất hạn hẹp, chủ yếu được bố trí chung trong kinh phí phổ biến, giáo dục pháp luật nên thông thường phục vụ hoạt động tập huấn lồng ghép với hoạt động tuyên truyền, phổ biến pháp luật chung, nội dung về hướng dẫn kỹ năng, nghiệp vụ cho hòa giải viên hay việc xây dựng, cung cấp tài liệu cần thiết nhằm nâng cao kỹ năng, nghiệp vụ hòa giải ở cơ sở cho hòa giải viên chưa thực hiện được như chủ trương đề ra. Bên cạnh đó, nội dung tập huấn vẫn chưa chú trọng bồi dưỡng, trao đổi về kỹ năng hòa giải, phương pháp tập huấn, bồi dưỡng chậm được đổi mới, chủ yếu vẫn sử dụng phương pháp truyền thống (báo cáo viên thuyết trình, đối tượng được

tập huấn tiếp thu) nên hiệu quả vẫn chưa cao. Chưa huy động được đông đảo luật sư, luật gia trong hòa giải ở cơ sở; chưa gắn kết chặt chẽ giữa hoạt động hòa giải ở cơ sở với hoạt động trợ giúp pháp lý, tư vấn pháp luật, luật sư, phổ biến giáo dục pháp luật. Trình độ học vấn, kiến thức pháp luật, kỹ năng, nghiệp vụ hòa giải của đa số hòa giải viên còn thấp.

Chất lượng, hiệu quả hòa giải ở cơ sở không đồng đều, chưa đáp ứng được yêu cầu và đòi hỏi của thực tiễn cuộc sống. Còn nhiều mâu thuẫn, tranh chấp, vi phạm pháp luật thuộc phạm vi hòa giải ở cơ sở chưa được phát hiện hoặc được phát hiện nhưng chưa được hòa giải, hòa giải không kịp thời, hòa giải không thành. Đội ngũ hòa giải viên thường xuyên biến động; tổ hòa giải ở một số nơi có những thời điểm không đủ hòa giải viên hoặc đủ số lượng nhưng không có hòa giải viên nữ, hòa giải viên là người dân tộc thiểu số theo quy định của Luật Hòa giải ở cơ sở. Trong quá trình hòa giải, vẫn còn tình trạng hòa giải viên vi phạm quy định pháp luật về hòa giải ở cơ sở gây tác động tiêu cực đến quyền và lợi ích hợp pháp của các bên, giảm chất lượng, hiệu quả hoạt động hòa giải ở cơ sở và tính nghiêm minh của pháp luật, nhất là ở khu vực nông thôn có tập trung nhiều tranh chấp, khiếu kiện kéo dài.

- Nguyên nhân của những tồn tại, hạn chế:

Thứ nhất, cơ chế, chính sách về hòa giải ở cơ sở có chỗ chưa phù hợp; quản lý nhà nước còn bất cập, chưa thực sự hiệu quả. Sự phối hợp giữa các cơ quan nhà nước với Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức thành viên của Mặt trận tại cơ sở chưa thường xuyên, thiếu chủ động. Cấp ủy Đảng, chính quyền, các tổ chức, đoàn thể ở một số địa phương chưa thật sự quan tâm, chưa xác định hoặc xác định chưa đầy đủ, trọng tâm, trọng điểm phương hướng, nhiệm vụ, chương trình, kế hoạch hành động cụ thể để thực hiện tốt công tác hòa giải ở cơ sở. Đầu tư, hỗ trợ kinh phí, cơ sở vật chất không đáng kể, không đồng đều, thiếu thống nhất; chưa huy động được nguồn lực từ các cá nhân, tổ chức, doanh nghiệp đóng góp, hỗ trợ cho hòa giải ở cơ sở. Quy chế, nội dung phối hợp giữa Tổ hòa giải với Ban công tác Mặt trận ở địa bàn dân cư còn chưa đầy đủ là nguyên nhân làm hoạt

động phát hiện mâu thuẫn và hòa giải chưa đạt được kết quả cao.

Thứ hai, nhận thức của một bộ phận dân cư còn hạn chế, thiếu sự tin tưởng nhất là thiếu hiểu biết về chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước, vị trí, vai trò về hòa giải ở cơ sở, các văn bản của Thành phố về công tác hòa giải là nguyên nhân làm hạn chế khả năng hoạt động của các Tổ hòa giải và hòa giải viên tại cơ sở. Việc phổ biến các quy định về thực hiện thủ tục công nhận kết quả hòa giải thành ngoài Tòa án theo quy định pháp luật còn thiếu chủ động, từ đó nhiều công dân không biết rõ để yêu cầu sự hỗ trợ của đội ngũ hòa giải tại cơ sở.

Thứ ba, việc hạn chế về nguồn lực tài chính, chế độ, chính sách là nguyên nhân gây khó khăn trong việc lựa chọn, vận động những chuyên gia về pháp lý tham gia lực lượng hòa giải tại cơ sở. Vấn đề xã hội hóa kinh phí phục vụ hòa giải chưa có hướng dẫn cụ thể gây khó khăn cho nhiều địa phương trên địa bàn thành phố Hà Nội vận dụng để xây dựng đội ngũ hòa giải tại cơ sở có năng lực và chuyên môn cao hơn. Hạn chế về nguồn lực cũng là nguyên nhân chủ yếu đổi mới nội dung, hình thức đào tạo, tập huấn nâng cao kiến thức, kỹ năng của hòa giải viên gặp nhiều hạn chế, không có ý tưởng mới hoặc có ý tưởng mới nhưng không thể triển khai.

Thứ tư, do đặc điểm tâm lý xã hội hiện nay còn nhiều bất lợi, như sự sợ hãi dư luận xã hội “tấn công” hoặc gây áp lực và tư tưởng “đóng cửa bảo nhau”, “xấu chàng hổ ai” nên nhiều mâu thuẫn, tranh chấp, xích mích trong gia đình không được hòa giải kịp thời, đến mức quá căng thẳng hoặc gây tổn thương về mặt thể xác, tinh thần cho nhau thì tổ hòa giải mới biết và khi đó việc hòa giải gặp rất nhiều khó khăn, thậm chí vụ việc có thể đã không thuộc phạm vi hòa giải mà bị xử lý về mặt hình sự. Bên cạnh đó, sự phát triển của nền kinh tế thị trường cũng làm phát sinh nhiều mặt trái tác động đến cuộc sống, ảnh hưởng đến truyền thống tương thân, tương ái, “lá lành đùm lá rách”, tạo lối sống vị kỷ chỉ quan tâm đến bản thân, gia đình mình mà thờ ơ, bàng quan với cộng đồng; các mâu thuẫn, tranh chấp, vi phạm pháp luật thuộc phạm vi hòa giải trong nhân dân vì vậy ít được sự hỗ trợ của cộng đồng dân cư để giải quyết trong

đó có nhiều trường hợp ngại “va chạm” trong giải quyết các mâu thuẫn tại cơ sở.

4. Đề xuất một số giải pháp

Thứ nhất, để thực hiện chủ trương, đường lối xây dựng lực lượng hòa giải tại cơ sở để giải quyết mâu thuẫn, xung đột trong nhân dân, góp phần làm giảm tình hình tội phạm, vi phạm pháp luật cần tiếp tục tập trung hoàn thành các mục tiêu, nhiệm vụ được giao tại Kế hoạch số 159/KH-UBND ngày 23/7/2019 của Ủy ban nhân dân thành phố Hà Nội về thực hiện Đề án Nâng cao năng lực đội ngũ hòa giải viên ở cơ sở giai đoạn 2019 - 2022; tổ chức tổng kết việc thực hiện Đề án bằng hình thức phù hợp, khen thưởng những tập thể và cá nhân có thành tích xuất sắc trong tham mưu, tổ chức thực hiện Đề án. Tiếp tục nhân rộng mô hình “Tổ hòa giải 5 tốt” và các mô hình, cách làm có hiệu quả về hòa giải ở cơ sở; Phối hợp với Tòa án nhân dân cùng cấp ở địa phương tích cực tuyên truyền việc thực hiện thủ tục công nhận kết quả hòa giải thành ngoài Tòa án theo quy định tại Chương XXXIII Bộ luật Tố tụng dân sự năm 2015 và Công văn số 1503/BTP-PBGDPL ngày 05/5/2017 của Bộ Tư pháp hướng dẫn thực hiện thủ tục đề nghị Tòa án nhân dân công nhận kết quả hòa giải thành ở cơ sở. Nâng cao năng lực, hiệu quả công tác quản lý nhà nước của chính quyền đối với công tác hòa giải, quan tâm đến các lĩnh vực dễ phát sinh mâu thuẫn tranh chấp (quản lý đất đai, cấp giấy chứng nhận quyền sử dụng đất, thu hồi đất, giải phóng mặt bằng, quản lý đô thị, quản lý trật tự xây dựng đô thị...) nhằm hạn chế phát sinh mâu thuẫn. Phát huy hơn nữa sự phối hợp giữa Tổ hòa giải với Ban công tác Mặt trận ở địa bàn dân cư, các tổ chức đoàn thể nhân dân, tổ dân phố trong việc theo dõi, nắm bắt dư luận nhân dân nhằm chủ động giải quyết kịp thời, triệt để các mâu thuẫn trong nội bộ nhân dân ngay tại cơ sở. Nâng cao hơn nữa vai trò của Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức chính trị - xã hội, cán bộ tư pháp địa phương trong xây dựng, kiện toàn, phát triển đội ngũ hòa giải tại cơ sở.

Thứ hai, nâng cao nhận thức của nhân dân về đội ngũ hòa giải tại cơ sở và ý thức pháp luật trong nhân dân, phát huy khả năng tuyên truyền, phổ biến pháp luật của đội ngũ hòa giải tại cơ sở. Đẩy mạnh truyền thông, phổ biến chủ trương, đường lối của Đảng, chính

sách pháp luật của Nhà nước về hòa giải ở cơ sở, các văn bản của Thành phố về công tác hòa giải nhằm nâng cao hơn nữa nhận thức của toàn xã hội về vị trí, vai trò và ý nghĩa quan trọng của công tác này. Từ đó sử dụng ngày càng nhiều hơn biện pháp hòa giải trong giải quyết các tranh chấp, mâu thuẫn, vi phạm pháp luật tại cộng đồng thông qua hòa giải ở cơ sở. Tiếp tục chỉ đạo rà soát, củng cố, kiện toàn tổ hòa giải ở cơ sở, nâng cao năng lực cho đội ngũ hòa giải viên ở cơ sở. Đảm bảo mỗi một thôn, tổ dân phố trên địa bàn thành phố Hà Nội có ít nhất một tổ hòa giải, từ đó là cơ sở để giải quyết các mâu thuẫn, tranh chấp đặc biệt là những mâu thuẫn kéo dài có nguy cơ bùng phát thành các vụ phạm tội, trong đó có những vụ án gây rối trật tự công cộng có quy mô lớn.

Thứ ba, để giải quyết những hạn chế về nguồn lực tài chính và năng lực chuyên môn của các hòa giải viên cần huy động lực lượng Công an cơ sở, vận động đội ngũ luật sư, luật gia, người đã từng công tác trong lĩnh vực pháp luật cư trú tại địa phương, đáp ứng đủ tiêu chuẩn theo quy định của pháp luật, người có uy tín tham gia hỗ trợ công tác hòa giải ở cơ sở. Tạo cơ chế, chính sách về tài chính theo Đề án “Nâng cao năng lực đội ngũ hòa giải viên ở cơ sở giai đoạn 2018 - 2022” trong đó có chính sách vận động, thuyết phục đội ngũ luật sư, luật gia, người đang và đã từng là Thẩm phán, Kiểm sát viên, Điều tra viên, Chấp hành viên, Thẩm tra viên... trong cơ quan tiến hành tố tụng, cán bộ, công chức, viên chức có đủ tiêu chuẩn đang thường trú ở cơ sở tham gia làm hòa giải viên hoặc tham gia các hình thức hòa giải khác với mức thù lao hỗ trợ cho từng vụ việc hòa giải tối đa là 200.000 đồng, có thể thực hiện bằng hoạt động quản lý ngân sách linh hoạt của từng địa phương, theo khoản 1 Điều 3 Nghị định số 15/2014/NĐ-CP đã có quy định về xã hội hóa nguồn kinh phí dành cho công tác hòa giải ở cơ sở, vấn đề này có thể thực hiện được vì cộng đồng, hướng đến lợi ích chung của cộng đồng, của nhân dân ở tại cơ sở, trước mắt cũng như lâu dài. Vì vậy, cần có hoạt động vận động, tranh thủ sự ủng hộ của các cơ quan, doanh nghiệp, hội đoàn, tổ chức đóng trên địa bàn hỗ trợ kinh phí cho các hòa giải viên có năng lực chuyên môn, trình độ cao hoạt động tích cực hơn nữa.

Đầu tư cơ sở vật chất, bảo đảm kinh phí cho công tác hòa giải ở cơ sở, đặc biệt quan tâm bố trí đủ nguồn kinh phí chi thù lao vụ, việc hòa giải cho hòa giải viên tại địa phương theo quy định tại Nghị quyết số 19/2014/NQ-HĐND ngày 05/12/2014 của Hội đồng nhân dân thành phố Hà Nội quy định mức chi hỗ trợ cho công tác hòa giải ở cơ sở (Chi thù lao cho hòa giải viên: 200.000 đồng/vụ việc/tổ; Chi hỗ trợ hoạt động của tổ hòa giải: Chi mua văn phòng phẩm, sao chụp tài liệu, nước uống phục vụ các cuộc họp của tổ hòa giải: 100.000 đồng/tổ/tháng); huy động các nguồn lực xã hội hỗ trợ cho công tác hòa giải ở cơ sở theo quy định tại khoản 3 Điều 5 Luật Hòa giải ở cơ sở năm 2013 và Điều 3 Nghị định số 15/2014/NĐ-CP ngày 27/02/2014 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều và biện pháp thi hành Luật Hòa giải ở cơ sở. Tiếp tục gắn công tác hòa giải với công tác thi đua, đưa kết quả lãnh đạo tổ chức thực hiện công tác hòa giải ở cơ sở là một trong những tiêu chí đánh giá, xếp loại thi đua hàng năm ở địa phương; kịp thời biểu dương, khen thưởng các tập thể, cá nhân làm tốt công tác hòa giải ở cơ sở.

Bên cạnh đó, cần phát huy vai trò của đội ngũ tập huấn viên hòa giải ở cơ sở tại địa phương trong việc tập huấn, bồi dưỡng kiến thức pháp luật, kỹ năng hòa giải cho đội ngũ hòa giải viên ở cơ sở; tăng cường tập huấn, bồi dưỡng kiến thức pháp luật, kỹ năng hòa giải ở cơ sở, lồng ghép kỹ năng dân vận khéo trong hòa giải ở cơ sở để nâng cao trình độ, năng lực của hòa giải viên nhằm đáp ứng nhu cầu giải quyết mâu thuẫn, tranh chấp nảy sinh ngày càng nhiều, đa dạng, phức tạp; chú trọng tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin trong bồi dưỡng, tập huấn, nâng cao năng lực cho đội ngũ hòa giải viên ở cơ sở như xây dựng bài giảng điện tử, phát hành tài liệu điện tử, thành lập nhóm Zalo, Facebook... để trao đổi, thảo luận kiến thức, nghiệp vụ, kinh nghiệm giữa tập huấn viên với hòa giải viên và giữa các hòa giải viên; tiếp nhận, giải quyết kịp thời các vướng mắc phát sinh trong quá trình hòa giải của hòa giải viên; Tích cực sử dụng cuốn “Sổ tay nghiệp vụ hòa giải ở cơ sở” do Hội đồng phối hợp Phổ biến, giáo dục pháp luật thành phố Hà Nội biên soạn và phát hành năm 2021; khuyến khích việc biên dịch Bộ tài liệu bồi

duyệt nghiệp vụ hòa giải ở cơ sở, các tài liệu tham khảo, hỗ trợ cho hòa giải viên ra tiếng các dân tộc tại địa phương. Chủ động tham khảo, tương tác trao đổi để sử dụng, khai thác có hiệu quả các tài liệu điện tử do Bộ Tư pháp tổ chức biên soạn được đăng tải trên Trang thông tin điện tử Phổ biến, giáo dục pháp luật thuộc Cổng thông tin điện tử Bộ Tư pháp và Trang thông tin điện tử Phổ biến, giáo dục pháp luật của Hội đồng phối hợp Phổ biến, giáo dục pháp luật thành phố Hà Nội "<https://pbgdpl.hanoi.gov.vn/>" chuyên mục hòa giải ở cơ sở, giải đáp pháp luật, quy định mới...

Thứ tư, xây dựng cộng đồng dân cư văn minh, có trình độ hiểu biết và ý thức pháp luật cao, đoàn kết và tự giác giải quyết các mâu thuẫn trong sinh hoạt, đời sống, nâng cao hiệu quả hoạt động tố giác tội phạm và hỗ trợ cơ quan chức năng trong phòng ngừa, đấu tranh chống tội phạm, tệ nạn xã hội. Phát huy vai trò của hương ước, quy ước đối với công tác hòa giải phù hợp với tình hình thực tế, đảm bảo tính khả thi. Thực hiện hoàn thành các tiêu chí về hòa giải ở cơ sở của xã, phường, thị trấn đạt chuẩn tiếp cận pháp luật theo quy định tại Quyết định số 25/2021/QĐ-TTg và Thông tư số 09/2021/TT-BTP ngày 15/11/2021 của Bộ trưởng Bộ Tư pháp hướng dẫn thi hành Quyết định số 25/2021/QĐ-TTg. Bên cạnh hoạt động hòa giải, tuyên truyền phổ biến pháp luật các tổ chức, đoàn thể thuộc Mặt trận Tổ quốc địa phương, chỉ đạo, tổ chức cho các hòa giải viên và nhân dân tham gia các sự kiện tuyên truyền văn hóa, đạo đức nhất là các giá trị nhân văn của xã hội Việt Nam và nhân loại. Đấu tranh loại bỏ tâm lý tiêu cực ra khỏi cộng đồng dân cư, xây dựng Thủ đô Hà Nội văn minh, hiện đại, có sức mạnh cộng đồng từ khu vực đô thị đến nông thôn. Giải quyết triệt để những mâu thuẫn, xung đột lợi ích trong cộng đồng, không để xảy ra các vụ phạm tội nhất là tội phạm đặc biệt nghiêm trọng, rất nghiêm trọng và các vụ án phạm tội gây rối trật tự công cộng có quy mô lớn góp phần bảo đảm an ninh, trật tự ở khu vực nông thôn trên địa bàn Hà Nội. Tiến tới xây dựng đội ngũ hòa giải có năng lực hỗ trợ giải quyết các mâu thuẫn, khiếu kiện vượt cấp từ các địa phương khác đến cơ quan dân nguyện, giải quyết khiếu nại, tố cáo của Trung ương đóng trên địa bàn thành phố Hà Nội.

5. Kết luận

Tóm lại, xây dựng và phát huy vai trò của lực lượng hòa giải tại cơ sở là xu thế tất yếu trong giai đoạn hiện nay và thời gian tới. Lực lượng hòa giải ở cơ sở sẽ ngày càng góp phần quan trọng vào làm giảm chi phí của xã hội trong giải quyết các mâu thuẫn cũng như khắc phục hậu quả, tác hại gây ra bởi các hành vi phạm tội, vi phạm pháp luật đồng thời nâng cao ý thức pháp luật của công dân trong các cộng đồng dân cư. Xây dựng các cộng đồng dân cư có các giá trị xã hội nhân văn, bền vững, có dư luận xã hội mạnh, đồng thuận và là cơ sở để xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa trên bình diện quốc gia cũng như trên địa bàn thành phố Hà Nội./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Quốc hội (2013), Luật Hòa giải ở cơ sở ngày 20/6/2013, Hà Nội.
2. Chính phủ (2014), Nghị định số 15/2014/NĐ-CP quy định chi tiết một số điều và biện pháp thi hành Luật Hòa giải ở cơ sở, Hà Nội.
3. Thủ tướng Chính phủ (2021), Quyết định số 25/2021/QĐ-TTg quy định về xã, phường, thị trấn đạt chuẩn tiếp cận pháp luật, Hà Nội.
4. Bộ Tư pháp (2022), Công văn số 745/BTP-PBGDPL ngày 14/3/2022 của về việc hướng dẫn thực hiện công tác phổ biến, giáo dục pháp luật (PBGDPL); hòa giải ở cơ sở; đánh giá, công nhận cấp xã đạt chuẩn tiếp cận pháp luật năm 2022, Hà Nội.
5. Ủy ban nhân dân thành phố Hà Nội (2022), Kế hoạch số 321/KH-UBND ngày 29/12/2021 về phổ biến, giáo dục pháp luật, hòa giải ở cơ sở, chuẩn tiếp cận pháp luật trên địa bàn thành phố năm 2022.
6. Thành ủy Hà Nội (2021), Báo cáo số 175-BC/TU ngày 21/12/2021 sơ kết 05 năm thực hiện Chỉ thị số 11-CT/TU ngày 23/11/2021 của Thường vụ Thành ủy về "tăng cường sự lãnh đạo của cấp ủy Đảng, phát huy vai trò của các ban, ngành, đoàn thể, Mặt trận tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội trong công tác hòa giải các mâu thuẫn phát sinh trong nội bộ nhân dân ngay tại cơ sở", Hà Nội.
7. Ủy ban nhân dân thành phố Hà Nội (2019), Kế hoạch số 159/KH-UBND ngày 23/7/2019 về thực hiện Đề án "Nâng cao năng lực đội ngũ hòa giải viên ở cơ sở giai đoạn 2019 - 2022", Hà Nội.
8. Bộ Tư pháp (2021), Thông tư số 09/2021/TT-BTP ngày 15/11/2021 hướng dẫn thi hành quyết định số 25/2021/QĐ-TTg ngày 22/7/2021 của Thủ tướng Chính phủ quy định về xã, phường, thị trấn đạt chuẩn tiếp cận pháp luật, Hà Nội.